

УПОТРЕБА СИГУРНОСНИХ ПОЈАСЕВА НА ПОДРУЧЈУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ- РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

SEAT BELTS USE IN THE REPUBLIC OF SRPSKA- RESULTS

Јелица Лубура¹ и Мићо Миљевић²

Резиме: Ауто мото савез Републике Српске периодично прати степен употребе сигурносних појасева код корисника путничких возила на подручју Републике Српске, као једног од основних индикатора безбједности саобраћаја. У раду је представљено истраживање које је спровео Ауто мото савез Републике Српске (АМС РС), у току 2014. године, у оквиру кампање под називом “Завежи! Доста приче, вежи појас!”. Такође, биће приказани и резултати о употреби сигурносног појаса из 2012. и 2013. године. Истраживања у току 2012. 2013. и 2014. године проводила су се у два дијела, прије и после проведених превентивних и репресивних активности. Циљ провођења истраживање јесте сагледавање постојећег стања степена употребе сигурносног појаса код возача, сувозача и путника на задњим сједиштима, ради његовог побољшања, као и уочавање ефеката проведених кампања. Истраживање је проведено на путевима у насељу, ван насеља и аутопуту. Метод истраживања који је кориштен јесте непосредно опажање на терену.

Добијене резултате АМС РС јавно објављује и прослијеђује субјектима који се баве безбједношћу саобраћаја у Републици Српској, у циљу предузимања одређених мјера унапређења безбједности саобраћаја.

Кључне ријечи: истраживање, сигурносни појасеви, возачи, сувозачи, путници на задњим сједиштима

1. УВОД

Употреба сигурносних појасева једна је од најефикаснијих мјера смањења стопе страдања у саобраћају.

Употребом пасивних елемената безбједности, сигурносних појасева уз ваздушне јастуке и наслоне за главу, као и сигурносних заштитних система за дјецу ублажавају се посљедице саобраћајних незгода. Разним научно истраживачким радовима доказана је ефикасност употребе сигурносних појасева на смањење стопе страдања у саобраћајним незгодама. Сигурносни појасеви не утичу на број саобраћајних незгода, него као пасиван елемент безбједности возила ефикасно ублажавају посљедице саобраћајних незгода (смањење погинулих и повријеђених лица).

Иако је употреба сигурносног појаса у Републици Српској прописана и обавезна (ЗООБС БИХ), како за возаче, тако и за остале путнике у возилу, постојећа техничка рјешења омогућавају избор корисницима возила да ли ће их користити или не. Одлука о употреби сигурносног појаса зависи од свијести корисника (возача и путника) у возилима.

Анализом саобраћајних незгода у току 2013. године, на путевима Републике Српске, може се уочити да више од 60% настрадалих лица (погинули и лица са тешким тјелесним повредама) су возачи, сувозачи и путници на задњем сједишту у возилу. Погинули корисници возила (возачи, сувозачи и путници на задњим сједиштима) чине око 50 % свих погинулих лица у саобраћајним незгодама у Републици Српској. Међу свим тешко повријеђеним, корисници возила чине око 66 %, а међу лакше повријеђеним чине 80 %.

¹ дипл. инж. саоб., preventiva@ams-rs.com, Ауто мото савез Републике Српске, Књаза Милоша 29 б, Бања Лука, Република Српска

² инж. саобраћаја, miljevicmico@yahoo.com, Ауто мото савез Републике Српске, Књаза Милоша 29 б, Бања Лука, Република Српска

На основу проведених истраживања у свијету, када чеони судар наступи при брзини од око 50 km/h, невезани путници бивају одбачени унапријед силом од око три и по тоне, и тада по правилу наступају тешке тјелесне повреде, а често и смрт. Ако корисници возила не користе сигурносне појасеве, постоји велика вјероватноћа да погину и претрпе тешке тјелесне повреде. Невезан путник или дијете на задњем сједишту возила је веома опасно за возача и сувозача. Постоји велика могућност да ће возач и сувозач погинути или претрпјети тешке тјелесне повреде када тјело невезаних путника на задњем сједишту удари у њих.

У земљама које су успоставиле ефикасан и одржив систем управљања безбједношћу саобраћаја (Шведска, Велика Британија, Холандија, Њемачка, Аустрија, САД и др.) забиљежен је врло висок проценат коришћења сигурносних појасева (преко 90 %). Такође, код појединих развијених земаља (Њемачка, Велика Британија, Аустралија) проценат коришћења сигурносних појасева на задњим сједиштима креће се и до 90 %.

У Извјештају Свјетске здравствене организације о стању безбједности саобраћаја наведено је да се употребом сигурносних појасева на предњим сједиштима ризик од смртог повређивања смањује до 50%, а на задњим сједиштима до 75%.

Ауто мото савез Републике Српске (АМС РС) са ауто мото друштвима периодично прати степен употребе сигурносних појасева код корисника путничких возила на подручју Републике Српске, као једног од основних индикатора безбједности саобраћаја.

Савремени начин праћења стања безбједности саобраћаја на путевима заснивају се на систематском мјерењу и оцењивању. У циљу успостављања савременог начина праћења и оцењивања стања безбједности саобраћаја уводе се индикатори безбједности друмског саобраћаја. Индикатори безбједности саобраћаја (ИБС) су било која мјерења која су узрочно везана за саобраћајне незгоде и посљедице саобраћајних незгода, а користе се као додатак подацима о саобраћајним незгодама и посљедицама тих незгода на путевима. Индикатори безбједности саобраћаја су веза између посљедица саобраћајних незгода и мјера које се предузимају, како би се смањиле посљедице тих незгода. Помоћу индикатора описује се понашање учесника у саобраћају у погледу поштивања саобраћајних правила и прописа.

Праћење и оцењивање стања безбједности саобраћаја раније се вршило само на основу броја саобраћајних незгода и њихових посљедица. Овакав вид праћења и оцењивања стања безбједности саобраћаја не нуди довољан увид у факторе који утичу на ниво безбједности саобраћаја, укључујући и оне које се могу контролисати, те не пружа поуздане информације о постојећем стању, као и о предузимању адекватних мјера и активности. Помоћу индикатора безбједности саобраћаја омогућено је и праћење ефикасности реализованих мјера и активности.

2. КАМПАЊА "ЗАВЕЖИ! ДОСТА ПРИЧЕ, ВЕЖИ ПОЈАС!"

Како би се повећао ниво безбједности саобраћаја у Републици Српској кроз повећање степена употребе сигурносних појасева, Министарство саобраћаја и веза Републике Српске, Министарство унутрашњих послова Републике Српске, Агенције за безбједност саобраћаја Републике Српске, Ауто мото савеза Републике Српске и локалне заједнице проводили су кампање. У наредном тексту биће укратко представљена кампања која је проведена у мају, јуну и јулу 2014. године под називом „Завежи! Доста приче, вежи појас!, на подручју Републике Српске.

У оквиру кампање вршено је истраживање, проведен превентивни и репресивни дио.

Спровођење кампање имало је за циљ повећање нивоа безбједности саобраћаја повећањем употребе сигурносних појасева у Републици Српској. Превентивне активности реализоване су у периоду од 11. до 25. јуна 2014. године. Порука кампање „Завежи! Доста приче, вежи појас!“ преносила се средствима масовне комуникације (телевизија, радио, писани медији, интернет портали и др.). За потребе кампање креирани су од стране стручне институције (Академија умјетности, Универзитет у Бањој Луци, А-тим) летак, плакат, билборд, радио џингл и видео спот. У току превентивног дијела кампање вршена је подјела летак корисницима возила и постављање плаката на мјестима погодним за плакатирање на подручју Републике Српске. Постављено је и неколико билборда на подручју Бања Луке. Емитован је видео спот и радио џингл на радио и

телевизијским станицама на подручју Републике Српске. Након проведеног превентивног дијела припадници МУП РС проводили су репресивни дио.

Потребно је напоменути да се кампања проводила непосредно након елементарних непогода (поплава) које су задесиле Републику Српску у мјесецу мају 2014. године, што је донекле утицало на ефекте спроведене кампање.

АМС РС и ауто мото друштва, у току 2014. године ,прије и после кампање, спровели су истраживање понашања корисника путничких возила и ставова возача о прихватању и употреби сигурносних појасева на подручју Републике Српске. Како би се добио степен употребе сигурносног појаса и пратили ефекти проведених кампања, АМС РС и ауто мото друштва и у току 2012. и 2013. године спроводили су истраживања.

3. АУТО МОТО САВЕЗ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Ауто-мото савез Републике Српске је добровољно, интересно, независно и ванстраначко удружење ауто-мото друштва, спортских организација у области ауто-мото и картинг спорта из Републике Српске, са циљем задовољавања интереса и потреба у безбједности друмског саобраћаја, ауто-мото и картинг спорта, образовања, привредних и других дјелатности.

Законом о овлашћењима Ауто-мото савеза Републике Српске ("Службени гласник РС", бр. 01/09), АМС РС је повјерено вршење послова јавних овлашћења и овлашћења. У Закону о овлашћењима АМС РС наведено је да АМС РС поред других послова обавља и послове из области безбједности друмског саобраћаја, спровођењем превентивних и едукативних мјера усмјерених према свим субјективним и објективним факторима који утичу на безбједност саобраћаја. АМС РС у свом саставу има 48 ауто мото друштва која су распоређена на подручју Републике Српске и преко којих се врше и послови из области безбједности друмског саобраћаја.

У Програму безбједности саобраћаја на путевима Републике Српске (2014. -2018.) наведено је да је и АМС РС међу кључним субјектима у систему безбједности саобраћаја у Републици Српској.

4. УПОТРЕБА СИГУРНОСНИХ ПОЈАСЕВА У РЕПУБЛИЦИ СРПској – РЕЗУЛТАТИ МЈЕРЕЊА 2012. 2013.И 2014. ГОДИНЕ

У сврху повећања степена употребе сигурносног појаса АМС РС и ауто мото друштва вршили су истраживања 2012. 2013. и 2014. године у оквиру кампања које су се проводиле у сарадњи са другим субјектима који се баве безбједношћу друмског саобраћаја у Републици Српској. У наредним поглављима биће представљени резултати употребе сигурносних појасева код свих корисника путничких возила (возача, сувозача и путника на задњем сједишту), прије и после спроведених кампања.

4.1. Предмет, циљ, обим и временски термини истраживања

Истраживањем су обухваћени возачи, сувозачи и путници на задњим сједиштима, односно њихово стварно понашање са аспекта употребе сигурносних појасева.

Циљ истраживања био је утврђивање степена употребе сигурносних појасева код возача, сувозача и путника на задњим сједиштима, прије и после спроведених превентивних и репресивних активности. У истраживању је кориштен метод посматрања (непосредно опажање возача и путника у возилу на терену). Метод посматрања (непосредног опажања на терену) заснован је на бројању и евидентирању возача и путника у возилу који су користили појасеве у вожњи чиме се добио степен употребе сигурносних појасева у Републици Српској прије и после кампање.

Истраживање је у току 2012. 2013. и 2014. године проведено у два дијела. Први дио истраживања (прво бројање) извршено је прије проведене кампање, како би се утврдио постојећи степен употребе сигурносног појаса, код корисника возила (возача, сувозача, путника на задњем сједишту). Други дио истраживања (друго бројање) вршено је после проведене кампање, како би се уочили ефекти проведених превентивних и репресивних активности.

У току 2012. године вршена су бројања на путевима у насељу и на путевима ван насеља, док је у току 2013. и 2014. године вршено бројање и на аутопуту. У току 2012. године истраживањем је обухваћена 31 локална заједница, у 2013. години 44 локалне заједнице, а у 2014. години 38 локалних заједница у Републици Српској. Локације на којима се вршило опажање и евидентирање понашања возача претежно су биле раскрснице, бензинске пумпе, пркинзи и сл.

Времена опажања на терену бирана су тако да обезбједе репрезентативност узорака, односно да се добију довољно велики узорци. Пошло се од претпоставке да се могу очекивати значајне разлике између радних дана и дана викенда, па су за бројања, одабрани уторак (радни дан) и петак (почетак викенда). У току ових дана дефинисани су и часовни интервали кад се вршило бројање и то од 07,00 до 09,00 часова и од 14,00 до 16,00 часова.

Први дио истраживања (прво бројање) у току 2012. године провело се у првој половини мјесеца марта. Након првог бројања добијен је узорак на свим локацијама опажања од 28764 возача (28764 возила), 11074 сувозача и 4494 путника на задњем сједишту. Након првог дијела истраживања спроведена је једномјесечна кампања. Други дио истраживања, након завршене кампање, реализован је у другој половини мјесеца априла 2012. године. Након проведеног другог бројања добијен је узорак 23504 возача, 8909 сувозача и 3346 путника на задњем сједишту.

У 2013. години прво бројање вршено је почетком априла, а друго бројање крајем априла. У првом дијелу истраживања, на свим локацијама, опажено је 37 038 возача, 14 848 сувозача и 5913 путника на задњем сједишту. Након првог дијела истраживања спроведена је десетодневна медијска кампања и седмодневне репресивне активности. Након кампање проведено је друго бројање и добијен је узорак од 34 564 возача, 13783 сувозача и 5484 путника на задњем сједишту.

Први дио истраживања у току 2014. године, прије провођења кампање, извршен је у мјесецу мају. На свим локацијама опажања на терену је опажено 29 011 возача, 10 988 сувозача и 4688 путника на задњем сједишту. Након тога проведена је петнаестодневна медијска кампања. Други дио истраживања проведено је почетком мјесеца јула и опажено је 26 812 возила (возача), 10 564 сувозача и 3944 путника на задњем сједишту.

4.2. Резултати употребе сигурносних појасева добијени методом опажања на терену

4.2.1. Употреба сигурносних појасева код возача (укупно насеље, ван насеља и аутопут) за 2012. и 2013. и 2014. годину

У току 2012. године анализирајући податке добијене непосредним опажањем возача на терену (укупно путеви у насељу и ван насеља), прије проведене кампање, добијено је да сигурносни појас користи само 39 % возача у току вожње на путевима Републике Српске. Након проведене једномјесечне кампање и након извршеног другог бројања, забиљежено је да 50 % возача користи сигурносне појасеве. Спроведена кампања у току 2012. године утицала је на повећање употребе сигурносних појасева код возача за +11 % (укупно локације у насељу и ван насеља) у односу на резултате са првог бројања.

Анализом употребе сигурносних појасева код возача у току 2013. године (укупно на локацијама у насељу, ван насеља и аутопуту) у Републици Српској, добијено је да сигурносни појас користи 45 % возача прије проведене кампање. Ефекти проведених превентивних и репресивних активности из 2012. године, на повећање употребе појаса код возача, опали су са 50 % на 45 % у 2013. години, односно забиљежено је смањење за -5%.

Након проведене десетодневне медијске кампање и појачаних репресивних активности од стране МУП РС у току 2013, године степен употребе сигурносног појаса код возача повећан је на 48 %. Проведена кампања утицала је незнатно на пораст процента возача који си користили сигурносни појас за +3%, у односу на постојеће стање.

У току 2014. године након првог дијела истраживања, прије медијске кампање, 43 % опажених возача употребљавало је сигурносни појас у току вожње на путевима Републике Српске. Ефекти постигнути проведеном кампањом у току 2013. године смањени су за -5 %, након првог дијела истраживања у 2014. години (са 48% на 43%).

Након проведене петнаестодневне медијске кампање у току 2014. године и након завршеног другог дијела истраживања проценат возача који користе сигурносни појас повећан је на 49 %, односно забиљежено је повећање за +6% у односу на резултате прије кампање.

График 1. Процентуални расподјела употребе сигурносних појасева код возача (укупно) све локације опажања) у току 2012. 2013. и 2014. године

Табела 1. Приказ полне структуре узорка и процентуалне употребе појаса код опажених возача

возачи		прије кампање			после кампање		
		мушко	женско	укупно	мушко	женско	укупно
2012. год	број опажених	24136	4628	28764	19741	3763	23504
	везаних (%)	35.56	56.14	38.87	47.26	67.18	50.45
2013. год	број опажених	30886	6152	37038	29208	5356	34564
	везаних (%)	42.09	58.44	44.81	44.75	62.7	47.53
2014. год	број опажених	24231	4780	29011	22799	4013	26812
	везаних (%)	39.87	59.18	43.05	46.8	62.75	49.18

Анализом резултата употребе сигурносних појасева код возача у току 2012. 2013. и 2014. године уочено је да сигурносни појас у насељу користи мање возача у односу на локације ван насеља и аутопут, што је приказано на графику 2. Разлози знатно веће употребе појасева на путевима ван насељених мјеста код возача (и код мушкараца и код жена) могу се наћи у већим брзинама кретања њихових возила и у дужим релацијама путовања.

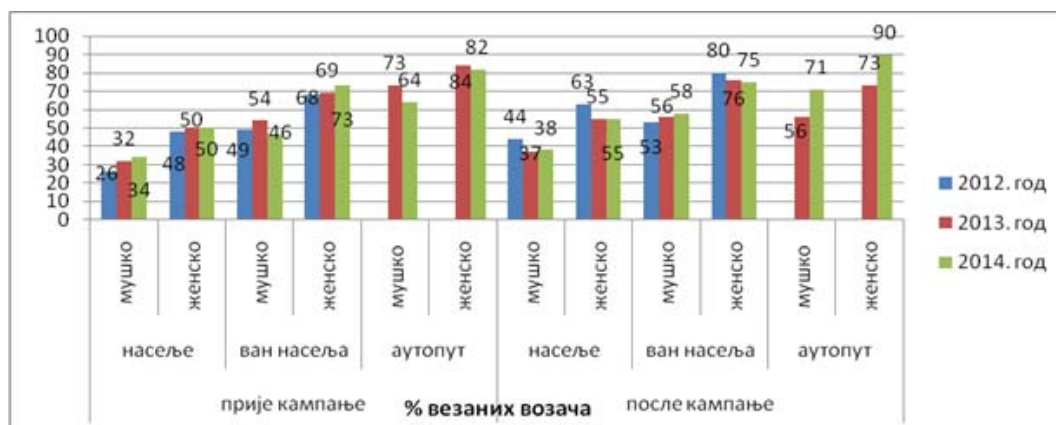

График 2. Процентуални расподјела употребе сигурносних појасева код возача по локацијама (насеље, ван насељ, ауто пут) и полу (мушко, женско) у току 2012. 2013. и 2014. године

Анализирајући резултате добијене непосредним опажањем возача, посматрано по локацијама опажања и по полу (табела 1. и график 2.), у току 2012. 2013. и 2014. године уочено је да возачи

мушког пола мање користе сигурносне појасева, у односу на возаче женског пола. Код возача женског пола стопа употребе појаса је већа и на путевима у насељу, ван насеља и аутопуту у односу на возаче мушког пола. У току 2012. године спроведена кампања подједнако је утицала на повећање употребе сигурносног појаса и код мушкараца и код жена за + 11%, у односу на постојеће стање. У току 2013. године кампања је утицала на повећање употребе појаса код мушкараца за +3 % и код жена за +5%, док је то повећање у 2014. години код мушкараца било +7 %, а код жена +4%.

4.2.2. Употреба сигурносних појасева код сувозача (укупно насеље, ван насеља и аутопут) за 2012. и 2013. и 2014. годину

Процент употребе сигурносног појаса код укупног узорка опажених путника на предњем сједишту, укупно на свим локацијама опажања, у Републици Српској, приказан је на графику 3.

У току 2012. године, 36 % сувозача користило је сигурносни појас, укупно на свим локацијама опажања на путевима у Републици Српској. У току 2012. године након проведене кампање степен употребе сигурносног појаса повећан је код сувозача на 51 %, односно повећан је за +15 % у односу на постојеће стање.

У току 2013. године, анализирајући податке добијене непосредним опажањем на свим локацијама (насеље, ван насеља, аутопут) у Републици Српској, употреба сигурносног појаса код сувозача износила је 49 %. У току 2013. године на основу резултата првог дијела истраживања, код сувозача су незнатно опали ефекти проведене кампање из 2012. године. На основу резултата другог дијела истраживања уочено је да је кампања проведена у 2013. години утицала на повећање употребе сигурносног појаса за +4%.

Степен употребе сигурносних појасева код сувозача у току 2014. године, прије проведене кампање, износио је 45 %. Ефекти постигнути проведеном кампањом у току 2013. години нису задржани у 2014. години, када се проводило прво бројање. Након проведене петнаестодневне кампање у току 2014. године употреба сигурносног појаса код сувозача повећана је за +7 % у односу на постојеће стање.

График 3. Процентуална расподела употребе сигурносних појасева код сувозача (укупно путеви у насељу, ван насеља и ауто пут) у току 2012. 2013. и 2014. године

Табела 2. Приказ структуре узорка и процента употребе појаса код опажених сувозача

сувозачи		прије кампање				после кампање			
		мушко	женско	дијете	укупно	мушко	женско	дијете	укупно
2012. год	број опажених	5150	5499	425	11074	4205	4473	231	8909
	везаних (%)	32.97	41.66	9.18	36.37	45.3	58.75	23.38	51.49
2013. год	број опажених	6898	7422	528	14848	6351	6982	450	13783
	везаних (%)	42.26	55.83	31.06	48.65	43.36	61.76	47.11	52.8
2014. год	број опажених	5479	5163	346	10988	5087	5169	308	10564
	везаних (%)	38.82	51.6	29.19	44.52	45.11	59.86	44.81	52.32

На основу података из 2012. 2013. и 2014. године сувозачи мушког пола су мање склони коришћењу сигурносних појасева у односу на сувозаче жене (график 4.). Сувозачи женског пола, као и возачи женског пола имају изграђенији став о значају употребе сигурносног појаса током вожње у односу на сувозаче и возаче мушког пола.

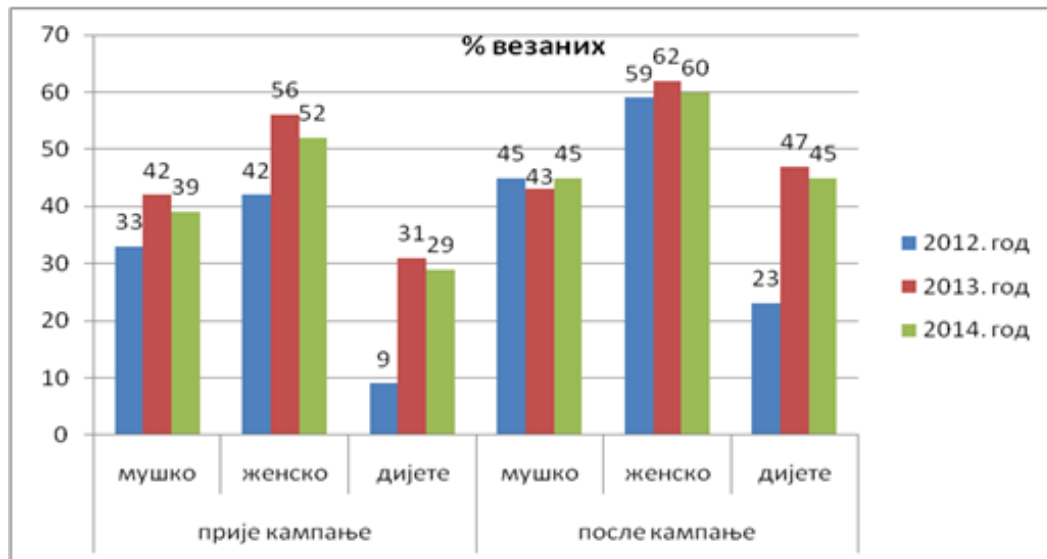

График 4. Процентуална расподела употребе сигурносних појасева код сувозача мушког и женског пола и код дјецe-сувозача, укупно на свим по локацијама опажања, у току 2012. 2013. и 2014. године

Највеће позитивне ефекте остварила је кампања проведена у току 2012. године код сувозача мушког пола (+12%), женског пола (+17 %) и дјецe (+14 %). Кампање проведене у току 2013. и 2014. године значајније су утицале на повећање употребе појаса код дјецe на мјесту сувозача (за + 16 %).

Анализом података за путнике на предњем сједишту добијених по локацијама опажања у току 2012. 2013. и 2014.године, уочено је да је проценат коришћења сигурносног појаса од стране сувозача, као и код возача, мањи у насељу него ван насеља. Такође, жене сувозачи на путевима у насељу, ван насеља и аутопуту више употребљавају појас у односу на сувозаче мушког пола.

На основу резултата добијених методом опажања возача и сувозача, из 2012. 2013. и 2014. године, возачи више користе сигурносне појасева у односу на сувозаче (одрасла лица).

4.2.3. Употреба сигурносних појасева код путника на задњем сједишту (укупно насеље, ван насеља и аутопут) за 2012. 2013. и 2014. годину

Методом опажања укупног узорка одраслих путника на задњем сједишту добијено је да сигурносни појас у току 2012. године користило само 4 % одраслих путника на задњем сједишту, а проведена кампања утицала је на повећање степена употребе појаса за +4 %, у односу на постојеће стање. У 2013. години, након проведене кампање, само 4 % одраслих путника на задњем сједишту користило је сигурносни појас. У току 2014. године 3 % одраслих путника користило је сигурносни појас, а након проведене кампање забиљежено је повећање употребе сигурносног појаса за +2 % (график 5), у односу на постојеће стање.

На основу резултата из 2012. године, степен употребе сједалица и сигурносног појаса код дјецe на задњем сједишту је 18 %, док 82 % дјецe није било превезено на безбједан начин. У току 2012. године, након кампање, употреба сједалица и појаса за дјецу повећана је са 18 % на 24 % (повећање за +6%).

У току 2013. године добијен је податак да је само 19 % дјецe било превезено у сједалицама и користило сигурносни појас, током вожње на путевима у Републици Српској. Проведена кампања у току 2013. године забиљежила је пораст процента употребе сједалица и појасева код дјецe за +4%.

На основу резултата добијених методом опжања на терену, у току 2014. године, проценат употребе сигурносних сједилица/сигурносног појаса код дјеце износи 25 % и прије и после спроведене кампање (график 5.).

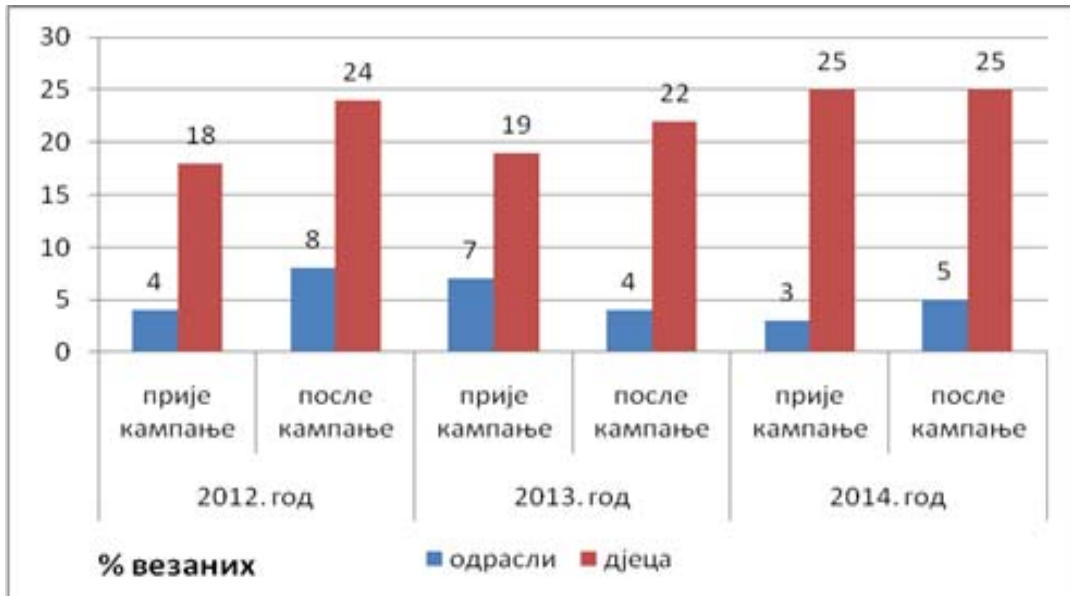

График 5. Процентуална расподела употребе појасева код путника на задњем сједишту (одрасли и дјеца) у току 2012. 2013. и 2014. године

Табела 3. Приказ структуре узорка опажених путника на задњем сједишту (одрасли и дјеца) и процента употребе појаса/сједилица

задње сједиште		прије кампање				после кампање			
		мушко	женско	дијете	укупно	мушко	женско	дијете	укупно
2012. год	број опажених	1395	1389	1710	4494	1058	1056	1232	3346
	везаних (%)	4.09	3.17	18.36	9.23	5.76	9.66	24.27	13.81
2013. год	број опажених	1766	1787	2360	5913	1646	1781	2057	5484
	везаних (%)	5.83	7.55	18.64	11.47	3.77	5.17	21.73	10.96
2014. год	број опажених	1717	1382	1589	4688	1297	1261	1386	3944
	везаних (%)	2.1	3.62	24.92	10.28	3.7	6.26	25.11	12.04

Одрасла лица која се превозе као путници на задњем сједишту скоро уопште да не користе сигурносне појасеве у току вожње на путевима Републике Српске. Проведене кампање и у току 2012. 2013. и 2014. године нису оствариле неке значајније позитивне резултате на употребу појаса код одраслих путника и код дјеце (појасеви/сједилице) на задњем сједишту.

На основу резултата добијених у току 2012. 2013. и 2014. године степен употребе сигурносног појаса код одраслих лица и сједилица/појаса код дјеце већи је на путевима ван насеља у односу на путеве у насељу.

4.2.4. Употреба сигурносних појасева по локацијама опажња (насеље, путеви ван насеља)

На основу резултата из 2012. 2013. и 2014. године, код свих корисника возила (возачи, сувозачи и путници на задњем сједишту), прије и после спроведене кампање, мања је употреба сигурносног појаса у насељу у односу на остале путеве ван насеља (табела 4.). Веће брзине кретања и дуже релације путовања значајно утичу да одлуку корисника возила да употребљавају сигурносне појасеве у току вожње, на путевима у Републици Српској.

Табела 4. Приказ употребе сигурносног појаса на путевима у насељу и ван насеља, по категоријама корисника возила

Година	Категорија	% везаних			
		Насеље		Ван насеља	
		Прије кампање	После кампање	Прије кампање	После кампање
	Возачи	29.78	47.18	51.99	56.17
2012	Сувозачи	27.93	44.85	47.26	60.94
	Задње сједиште	5.63	11.83	13.18	16.27
	Возачи	35.35	40.33	56.21	58.58
2013	Сувозачи	38.36	45.37	59.61	62.45
	Задње сједиште	9.8	10.24	14.37	10.86
	Возачи	36.35	40.48	50.01	60.06
2014	Сувозачи	35.21	40.96	53.94	64.61
	Задње сједиште	9.54	11.05	11.99	12.53

5. ЗАКЉУЧАК

АМС РС и ауто мото друштва у току 2012. 2013. и 2014. године пратили су степен употребе сигурносног појаса, код свих корисника возила, на путевима Републике Српске, као једног од основних индикатора безбједности саобраћаја. У току 2012. 2013. и 2014. године истраживање се вршило прије и после спроведених кампања.

На основу резултатаведеног истраживања у току 2012. 2013. и 2014. године, степен употребе сигурносних појасева у Републици Српској је незадовољавајући и низак. Ефекти постигнути кампањама у току 2012. и 2013. и 2014. године нису дали очекиване резултате, што указује да проведене провентивне и репресивне активности нису биле довољне.

Степен употребе сигурносног појаса у току 2014. године, након првог дијела истраживања (првог бројања), на подручју Републике Српске износио је код возача 43 %, код сувозача 45 %, на задњем сједишту код одраслих лица 3 %, а код дјеце 25 % (употреба сједалица и подметача, са појасем). На предњим сједиштима (возачи и сувозачи) степен употребе сигурносног појаса прије проведене кампање износио је 44 %, а на задњим сједиштима (одрасли и дјеца) 10 %.

Након проведене кампање у току 2014. године степен употребе појаса износи код возача 49 %, код сувозача 52 %, на задњем сједишту код одраслих путника 5 %, а употреба сигурносних сједалица са појасевима на задњем сједишту, остала је на истом нивоу као и прије кампање (25 %). Степен употребе сигурносног појаса на предњим сједиштима (укупно возачи и сувозачи) након проведене кампање износи 51 %, а на задњим (одрасли и дјеца) 12 %.

Код свих корисника возила у току 2014. 2013. и 2012. године (возачи, сувозачи и путници на задњем сједишту) и прије и после спроведене кампање, већа је употреба појаса на отвореним путевима (ауто путеви и остали путеви ван насеља) у односу на путеве у насељу. Ови резултати указују да веће брзине кретања и дуже релације путовања значајно утичу на степен употребе сигурносног појаса.

Жене у улози возача, сувозача и на задњем сједишту, користе у већем проценту сигурносни појас у односу на мушкарце на истим позицијама, односно имају изграђенији став према значају употребе сигурносног појаса, како на путевима у насељу тако и на путевима ван насеља. Одрасли путници на задњем сједишту скоро да не користе појас, док код самих родитеља не постоји развијена свијест о значају безбједног превоза дјеце у сигурносним сједалицама или на посебним подметачима.

На основу резултата добијених методом опажања возача и сувозача, из 2012. 2013. и 2014. године, возачи више користе сигурносне појасева у односу на сувозаче (одрасла лица).

АМС РС наставиће са ауто мото друштвима да прати степен употребе сигурносног појаса на путевима Републике Српске и наредних година код корисника возила. Како би се постигли већи ефекти проведених кампања, односно да би се повећала свијест, ниво знања и промјенили ставови о значају

употребе сигурносних појасева код корисника возила потребно је појачати превентивно и репресивно дјеловање субјеката који се баве безбједношћу саобраћаја у Републици Српској.

Како би ефекти кампања били већи потребно је:

- реализовати кампање у потпуности у складу са најбољом праксом и свјетским препорукама, а не само неке њене дијелове;
- продужити трајање кампања;
- одредити очекиване резултате, квалитативне и квантитативне циљеве кампање;
- наставити проводити кампање са професионалним медијским (маркетиншким) материјалима (ТВ и радио спотови, материјали за билборде и други писани материјали)
- обезбједити већу подршку од средстава информисања (нарочито од ТВ станица за емитовање спотова као и других писаних и електронских медија);
- да полицијска принуда буде дио кампање. Кампању мора пратити полицијска принуда. Кампања без принуде и принуда без кампање не може дати неке веће и трајније ефекте на понашање људи.

6. ЛИТЕРАТУРА

- [1]. Инић М. „Безбедност друмског саобраћаја“, 1997., Универзитет у Новом Саду, Нови Сад
- [2]. Липовац К. „Безбедност саобраћаја“, 2008. Јавно предузеће Службени лист СФРЈ, Београд
- [3]. Лубура, Ј; Манојловић, Н; Милјевић, М; Истраживање употребе безбједносних појасева и ставова о њиховом прихватању и употреби у путничким аутомобилима на подручју Републике Српске“, 2013, Научно стручна конференција, „Безбједност саобраћаја“, Добој,
- [4]. Истраживање „Продужите линију живота, вежит појас“, ЦИБС Београд, АМС РС, 2000. Бања Лука
- [5]. Истраживање „Понашање и ставови возача о прихватању и употреби безбједносних појасева у аутомобилу на подручју Републике Српске“, SWEROAD, ЈП „Путеви Републике Српске“, 2012., Бања Лука
- [6]. Закон о основама безбједности саобраћаја на путевима у БиХ, Службени гласник БиХ
- [7]. Закон о безбједности саобраћаја на путевима Републике Српске, Службени гласник РС
- [8]. Пешић, Д., Антић, Б., Значај и могућности примене индикатора безбедности саобраћаја за локалну заједницу; 2012., VII међународна конференција „Безбедност саобраћаја у локалној заједници“ Д. Милановац
- [9]. Липовац, К; Радовић, М; Тешић, М; Џевер, М; Марић, Б; “Приручник за јачање капацитета јединица локалне самоуправе из области безбједности саобраћаја“, 2014. Агенција за безбједност саобраћаја, Бања Лука;
- [10]. Липовац, К; Пешић, Д; Тешић, М; „Индикатори безбедности саобраћаја у функцији мерења успешности саобраћајне полиције“, 2013; VIII међународна конференција, „Безбедност саобраћаја у локалној заједници“, Ваљево
- [11]. European Transport Safety Council, „Transport safety performance indicators“, Brussels 2001,
- [12]. Gitelman, V, Establishing a national system for monitoring safety performance indicators in Israel; an example of a national speed survey, 2014., Међународна конференција “Индикатори перформанси безбједности саобраћаја”, Београд